

HAik 4/07 Yhteenveto

Suomalaiset ylpeilevät maineellaan hyvinä lukijoina, ja lukutaidolla onkin pohjoismaissa pitkät perinteensä. Sen sijaan kirjoitustaitoa alettiin opetella yleisemmin vasta 1800-luvun lopulla, ja kansakoulu yleisti sen kansalaisten perustaidoksi. Kansanopetuksen kehittämissuunnitelmien yhteydessä 1800-luvulla kysymys kirjoitustaidosta tuli keskustelun aiheeksi, ja samalla sekä säätyläisten että rahvaan piiristä nousi esiin vahvoja epäluuloja yleistä kirjoitustaitoa kohtaan. Ilkka Mäkinen selvittää näiden epäluulojen esiintymistä ja taustoja ("Kirjoitustaidon leviämisen herättämiä epäluuloja 1800-luvun Suomessa"). Pirkko Leino-Kaukiainen tarkastelee kirjoitustaidon tasoa Suomessa ennen kansakoulun vaikutusta ("Suomalaisten kirjalliset taidot autonomian kaudella").

Pilvi Torsti pohtii kolumnissaan "Yksi kieli kolmella nimellä?", kuinka nykyisyyttä pönkittävää historiankirjoitusta on tarvittu yhtäältä kansallisen yhtenäisyyden ja toisaalta oman muista erillisen identiteetin vahvistamiseksi. Kansakunnan historian rinnalla tähän romanttiseen nationalismiin ideaan on usein kuulunut myös oman kielen korostaminen.

300-luvun lopulta lähtien Rooman valtakunnassa käynnistyi länsimaisessa historiankirjoituksessa vähemmän huomiota saanut kristittyjen vaino – vainot kristittyjen toimesta. Nämä voimatoimenpiteet kohdistuivat ei-kristittyjä, juutalaisia ja kerettiläisiksi leimattuja kristittyjen ryhmiä vastaan. Teemaa käsitellään kahdessa artikkelissa. Markus Mertaniemi osoittaa artikkelissaan "Kristittyjen vainojen legitimointi vuosina 303–312", että kristittyjä ei vainottu Rooman valtakunnassa yleensä. Kun vainot syntyivät, ne eivät olleet aatteellisessa tyhjiössä. Päinvastoin ei-kristillinen eliitti ja poliittinen johto pyrkivät perustelemaan ja oikeuttamaan silloisen kristillisen vähemmistön vainon erilaisin argumentein. Mertaniemi tarkastelee näitä argumentteja erityisesti kreikkalais-roomalaisen uskonnon ja retoriikan näkökulmasta. Maijastina Kahlos valottaa kirkollisten kirjoittajien suhdetta uskonnolliseen painostukseen 300- ja 400-luvulla ("Kirkolliset kirjoittajat ja uskonnollinen painostus Rooman valtakunnassa 300–400-luvuilla").

Israel-Jakob Schur oli arvostettu helsinkiläissyntyinen orientalisti. Hänen väitöskirjansa hylättiin Helsingin yliopistossa 1937. Simo Muir selvittää artikkelissaan Schurin väitösprosessin vaiheet ja siinä mukana olleet henkilöt sekä pohtii väitöskirjan hylkäämisen taustalla olleita motiiveja ("Israel-Jakob Schurin väitöskirjan hylkääminen Helsingin yliopistossa 1937. Antisemitismiä, kielikiistaa ja henkilöintrigejä").

Viljo Rasila kuvaa artikkelissaan ”Suomen kartanolaitoksen viimeinen kukoistuskauti”, kuinka toisen maailmansodan ja erityisesti siirtoväen asuttamisen jälkeen Suomen kartanolaitoksen kukoistus oli takanapäin. Kaikki kartanot pieneivät, osa katosi kokonaan. Kartanoille ominainen runsas työväki väheni ja katosi lopulta lähes kokonaan.